

Registro Nr. 1851

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

FONDAS NR. 182

LYDOS MAGDEBURGINIS TEISMAS

ЛИДСКИЙ МАГДЕБУРГСКИЙ СУД

**MAGDEBURGINIO TEISMO EINAMŪJŲ REIKALŲ (SKUNDŲ IR
PAREIŠKIMŲ) PROTOKOLŲ APYRAŠAS NR. 1**

CHRONOLOGINĖS RIBOS: 1785-1801 m.

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS
PAŽYMA APIE LYDOS MAGDEBURGINIO TEISMO FONDAŲ NR. 182

2024-09-12 Nr. A7-41

Vilnius

I. INFORMACIJA APIE FONDO SUDARYTOJĄ

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (toliau LDK) savivaldą turėjo tik miestai, gavę Magdeburgo teisę. Šis XIII a. sudarytas vokiečių feodalinės teisės rinkinys, dar vadinamas „Saksų veidrožiu“ (lotynų k. *Speculum Saxonicum*), tapo pavyzdžiu daugumos Lenkijos karalystės ir LDK miestų vidaus valdymo tvarkai. Magdeburgo teisė garantavo miestiečiams tam tikrą nepriklausomybę nuo valdovo, bažnytinės hierarchijos ir galingų feodalų, bei atleido juos nuo valstietiškų prievolių. Miestiečiams pagal šią teisės sistemą buvo suteikta galimybė rinkti tarybas (magistratus), kurie tvarkė miesto išdo ir teismo reikalus, taip pat amatininkų organizacijas (cechus) ir pirklių susivienijimus (gildijas).

Tyrinėtojų nuomone, Lyda pradėjo kurtis apie 1180 m. Miesto pavadinimas yra kilęs nuo lietuviško žodžio *lydimas* („iškirstas miško plotas arimui, kirtimas“). Nuo XIII a. vidurio iki 1795 m. Lyda priklausė LDK.

1323-1328 m. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino nurodymu čia ant supiltos smėlio kalvos buvo pastatyta netaisyklingo stačiakampio formos su dviem kampiniais bokštais aptvarinė mūrinė pilis, skirta gintis nuo kryžiuočių ordino ir totorių puldinėjimų. Nuo 1413 m. Lyda priklausė Vilniaus vaivadijai, o nuo 1568 m. tapo Lydos pavieto sostine. Pradžioje, kai Lydos miestas dar neturėjo savivaldos teisių – tai buvo didžiojo kunigaikščio valda, kurią administravo valdovo skiriami seniūnai.

1590 m. rugsėjo 17 d. Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Zigmantas III Vaza savo privilegija suteikė Lydai Magdeburgo teisę ir herbą. Herbe buvo pavaizduotas liūtas su dviem virš jo sukryžiuotais auksiniais raktais. 1611 m. karalius patvirtino Lydai teisę kiekvieną savaitę šeštadienį rengti turgus, bei du kartus į metus: gegužę arba birželį, o taip pat rugsėjį organizuoti mugės.

Pagal 1590 m. privilegijos nuostatus Lydos miestiečiai buvo atleisti nuo visų prievolių, kurios prieštaravo Magdeburgo teisei. Jie buvo pavaldūs tik vaitui ir miesto valdžiai (magistratui). Vaitas (lotynų k. *advocatus*; lenkų k. *wójt*) buvo aukščiausias miesto savivaldos pareigūnas. Jį iki gyvos galvos pagal nusistovėjusią LDK tvarką skyrė didysis kunigaikštis. Vaitas turėjo miesto teisėjo įgaliojimus. Jis vadovavo vaito-suolininkų teismui, kurį be vaito sudarė jo pavaduotojas lentvaitis ir miestiečių rinkti suolininkai.

Suolininkais (lotynų k. *scabinus*; lenkų k. *ławnicy*) galėjo būti tik miestiečiai, žinantys Magdeburgo teisės normas ir mokantys jas pritaikyti realioje teisminėje praktikoje, dėlto vaito-suolininkų teismas dar dažnai vadinamas magdeburginiu teismu.

Vaito-suolininkų teismas sprendė miestiečių baudžiamąsias bylas, kurias sudarė įvairaus pobūdžio kriminaliniai nusikaltimai: vagystės, muštynės, apiplėšimai, išžaginimai, naujagimių ir suaugusiųjų žmonių nužudymai ir kt.

Miesto taryba (magistratas) buvo svarbiausia Lydos miesto savivaldos institucija. Jo narius burmistrą (lenkų k. *burmistrz*) ir tarėjus (lenkų k. *radca*) iš keletos miestiečių siūlomų kandidatų paskirdavo seniūnas. Burmistras su tarėjais posėdžiavo rotušėje bei taip pat vykdė teisėjų funkcijas. Burmistro-tarėjų teismas sprendė civilinius miestiečių ginčus; tai pat tvirtino pirkimo-pardavimo sutartis, testamentus, dovanojimo, įkeitimo ir paskolos raštus, prekybinius sandėrius ir kt.

Rotušė – tai pastatas, kuriame vyko miesto savivaldos įstaigų darbas. Jos patalpose posėdžiavo vaito-suolininkų ir burmistro-tarėjų teismai, dirbo šių teismų raštinės, veikė iždinė, archyvas, kalėjimas, taip pat čia buvo saugomas miesto antspaudas.

Iš XVII a. rašytinių šaltinių žinoma, kad Lydos miestas senovėje buvo suskirstytas į keletą dalių: pilį, didžiojo kunigaikščio dvarą, pačio miesto teritoriją ir jo priemiestį Užupį. Lydos mūrinė pilis stovėjo ant aukštumos iš trijų pusių apsuptos šalia tekančių Lidzejos upės ir Kamenkos upelio vandens. Iš ketvirtos pusės pilį juosė gilus griovys per kurį buvo permestas kilnojamas tiltas. Pilyje Lydos ir aplinkinių vietovių gyventojai slėpėsi nuo priešų antpuolių, buvo įrengti ginklų, maisto ir kt. atsargų sandėliai. Nuo 1568 m. viename iš pilies bokštų vyko Lydos žemės teismo posėdžiai, pavieto bajorų seimelių susirinkimai, veikė žemės teismo raštinė ir kalėjimas. 1638 m. Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Vladislovas Vaza leido miestiečiams savo lėšomis šalia pilies sienos įrengti mūrinį rūsį Lydos žemės teismo aktų knygoms saugoti.¹

Didžiojo kunigaikščio dvaras arba pilies palivarkas dar XVII a. buvo išsidėstęs netoli pilies prie Kamenkos upelio. Taip pat 1680 m. inventoriuje minimas priklausęs palivarkui vandens malūnas, pastatytas prie Lidzejos upės.

Miestas buvo išsidėstęs tik šalia vienos pilies sienos pusės. XVII a. jame buvo turgaus aikštė su ten stovinčia medine rotušė, nuo kurios į skirtingas puses driekėsi keturios gatvės: Vilniaus, Pilies, Kamenkos ir Kreivoji. Žinoma, kad 1788 m. karalius Stanislovas Augustas dovanavo Lydai sklypą naujos rotušės statybai. Netrukus, turgaus aikštėje vietoj medinės iškilo dviejų aukštų mūrinė rotušė, papuošta portiku su kolonomis.

1672 m. Lydoje buvo pastatytas karmelitų, o 1757 m. pijorų vienuolynas. 1756 m. šalia turgaus aikštės buvo įkurta pijorų kolegija (mokykla), turinti didelį vidaus kiemą. Miesto lėšomis šalia

¹ *Volumina legum* – Petersburg, 1859, T. III, p. 456-457.

vietinės parapajinės Romos katalikų bažnyčios buvo įrengta špitalė (prieglauda), o Lydos priemiestyje – Užupyje veikė viešoji pirtis, kur buvo teikiamos kirpėjo-barzdaskučio paslaugos.

Miesto teritorija buvo padalinta į sklypus, kuriose stovėjo medinės miestiečių trobos su ūkiniais pastatais. Už miesto žemę iš vietos gyventojų kasmet buvo renkami mokesčiai, kuriuos rinkdavo vaitas ir atiduodavo Lydos seniūnui. Žinoma, kad XVI a. miestas kasmet į valstybės išdą mokėjo po 10 kapų lietuviškų grašių. Nuo kiekvieno mokesčio kvito 6 grašiai buvo skiriami miesto ūkio tvarkymui. Tai buvo tiltų, kelių, miesto gatvių, rotušės, mokyklos statybos ir remonto darbai.

Amatai ir prekyba Lydoje buvo santykinai silpnai išvystyti. XVII a. šaltiniuose čia minimos tik kelios alaus daryklos, veikusios pilies palivarke, bažnytiniame palivarke Novosiolkuose ir kai kurių miestiečių namuose. Iš amatininkų mieste dirbo kalviai, odadirbiai ir mėsininkai.

Nuo XV a. I-os pusės yra žinių apie Lydoje veikusias karčemas, kuriose buvo prekiaujama midumi, alumi ir degtine. Pavyzdžiui, 1680 m. mieste iš viso buvo 19 karčemų, iš kurių 10 priklausė krikščionims, tamė tarpe burmistruui Janui Omanovičiui, o likusios 9 vietos žydams.

XVII a. antroje pusėje prasidėjo Lydos ekonominis nuosmukis. Prie to didele dalimi prisidėjo kruvini karai, badas ir epidemijos. 1655 m. Ivano Zolotarenkos kazokų būriai nusiaubė miestą. 1656 m. kilo didelis badas, o 1657 m. maro epidemija stipriai praretinusi Lydos gyventojų skaičių. 1659 m. kunigaikščio Nikitos Chovanskio rusų kariuomenė po ilgos apgulties užėmė pilį ir visiškai sunaikino miestą. 1676 m. nuo nelaimių ir negandų neatsigavusi Lyda karaliaus privilegija buvo atleista nuo mokesčių ir prievolių.

Per 1700-1721 m. Šiaurės karą Lyda buvo tris kartus užimta Švedijos kariuomenės, kuri degino ir plėšė miestą. Jos ūkis pamažu atsigavo tik XVIII a. viduryje.

XVIII a. antroje pusėje ėmė ryškėti Abiejų Tautų respublikos miestų socialinis-ekonominis atslikimas nuo Vakarų Europos miestų. Jų nuopuolis skatino valdžią imtis konkrečių veiksmų. Daug miestų, ypač mažesnių tokių kaip Lyda, buvo apleisti, juose stigo tvarkos, o jų komunalinis ūkis reikalavo neatidėliotinių pertvarkymų.

Karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio valdymo pradžioje buvo nutarta suformuoti policines funkcijas turinčias komisijas, kurioms suteiktos teisės prižiūrėti miesto savivaldos institucijų veiklą bei perimti iš jų dalį miestų ūkio valdymo funkcijų.² Pirmoji ATR policinė institucija, pavadinta Tvarkomąja komisija (*Boni ordinis*), kuri šiuolaikinėje mokslinėje literatūroje vadinama Geros tvarkos komisija (*Boni ordinis*) buvo įkurta 1765 m. birželio 1 d. Varšuvoje.³

Pagal įstatymą Geros tvarkos komisijoms buvo pavesta: kontroliuoti miesto savivaldos įstaigų veiklą ir sutvarkyti jų dokumentus (privilegijas, nuosavybės aktus, jurisdikų teises); parengti miesto planus ir inventorių; spręsti miestiečių tarpusavio ginčus bei teismo bylas tarp miesto bendruomenės

² *Volumina legum* – Petersburg, 1860, T. VII, p. 43-45.

³ KORZON, Tadeusz; *Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta (1764-1794)* – Warszawa, 1897, T. II, p. 296.

ir magistrato; sureguliuoti miesto išlaidas ir pajamas; prižiūrėti tvarką (gatvių tiesimas, apleistų namų tvarkymas, šiukšlių išvežimas, priešgaisrinė apsauga, statybų priežiūra ir kt.).⁴ Komisijos buvo lokalaus pobūdžio, su centrinės valdžios institucijų žinia sudarytos atskirai kiekvienam miestui.

LDK miestuose Geros tvarkos komisijos (*Boni ordinis*) atsirado žymiai vėliau. Tiksliai, kada jos buvo paskirtos ir pradėjo savo darbą, nėra žinoma. Pagal 1776 m. įstatymą daliai mažesnių LDK miestų magdeburginės teisės buvo panaikintos. Jas išsaugojo tik 11 valstybinių ir karališkųjų ekonomijų miestų: Vilnius, Gardinas, Minskas, Kaunas, Brestas, Naugardukas, Pinskas, Trakai, Lyda, Volkovyskas ir Mozyrius.⁵ Iš jų tik Gardinas, Kaunas, Minskas, Brestas bei Lyda turėjo savo Geros tvarkos komisijas (*Boni ordinis*), tačiau tyrimų, atspindinčių jų veiklą, nėra parašyta.⁶

Lietuvoje komisijų įkūrimu rūpinosi LDK pakancleris Joachimas Liutauras Chreptavičius, o jų sudarymą ir komisarų karaliaus vardu tvirtino ATR Nuolatinė Taryba. Nuo 1776 m. visos Geros tvarkos komisijos tapo pavaldžios Nuolatinės tarybos Policijos departamentui. Komisarais galėjo tapti tik bajorai, o jų skaičius įvairiose vietose buvo nevienodas. Pavyzdžiui, Kauno Geros tvarkos komisiją sudarė 7 komisarai, iš kurių vyriausias buvo vadinamas prezidentu.

Komisarai turėjo rinktis miesto rotušėje arba kurioje nors kitoje patogioje vietoje ir spręsti miesto reikalus posėdžiuose, dalyvaujant ne mažiau kaip 3 komisarams. Sprendimai buvo priimami balsų dauguma. Komisarams algos už darbą nebuvo numatytos, kaip 1778 m. Policijos departamento rašte ATR Nuolatinėi tarybai buvo aiškinta, jog „komisarams pakanka garbės už tarnybą ir pasitikėjimą“.⁷ Algos buvo mokamos tik komisijos raštinės darbuotojams.

Duomenų apie Geros tvarkos komisijos (*Boni ordinis*) veiklą Lydoje dėl beveik neišlikusių šios institucijos dokumentų yra labai mažai. Tikrai žinoma, kad mieste komisija atsirado Lydos seniūno Ignato Scipijono del Kampo (*Ignacy del Campo Scipion*) iniciatyva. Šio seniūno tikslai dažnai prasilenkdavo su Lydos gyventojų planais. Manoma, kad įsteigdamas komisiją jis rūpinosi ne miestiečių reikalais, o jų prievolėmis dvarui. Taip 1793 m. Lydos miestiečiai skundėsi, kad „seniūnas Ignatas Scipijonas del Kampo tarsi norėdamas sutvarkyti miestą, įvedė Geros tvarkos komisiją, o tuo būdu miestui padidino išlaidas ir užtraukė 1000 auksinų skolą, nuo kurios procentai iki dabar yra mokami“.⁸

Vienuose šaltiniuose rašoma, kad Geros tvarkos komisija Lydoje buvo įsteigta 1784 m., kituose teigiama, kad ji pradėjo darbą 1786 m. Lietuvos valstybės istorijos archyve fonde Nr. 182

⁴ *Volumina legum* – Petersburg, 1860, T. VII, p. 351-353.

⁵ GLEMŽA, Liudas; *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų sąjūdis 1789-1792 m.* – Kaunas, 2010, p. 21.

⁶ GLEMŽA, Liudas; *Geros tvarkos komisijos kūrimo Kaune dokumentai// Kauno istorijos metraštis*, T. 2, Kaunas, 2000, p. 211-213.

⁷ GLEMŽA, Liudas; *Policinių institucijų raida Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1775-1794 m.// Lietuvos istorijos metraštis*, T. 2, Vilnius, p. 32.

⁸ GLEMŽA, Liudas; *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų sąjūdis 1789-1792 m.* – Kaunas, 2010, p. 24-25.

(SA) saugoma viena byla, kurios didžiąją dalį sudaro Lydos magdeburginio teismo dokumentai, tačiau taip pat yra ir keli Lydos Geros tvarkos komisijos (*Boni ordinis*) aktai.⁹

Lydos Geros tvarkos komisijos (*Boni ordinis*) dokumentuose minimi jos pareigūnai: pirmininkaujantis komisaras Ignotas Scipijonas del Kampas, antras komisaras - buvęs miesto burmistras Kazimieras Moskalevičius, trečias komisaras - Lydos žemės teismo regentas Jurgis Adamovičius, kartu ėjęs ir komisijos raštininko pareigas. Taip pat šios įstaigos dokumentuose yra minimas komisijos instigatorius (prokuroras) Baltramiejus Siemionovičius.

Geros tvarkos komisija Lydoje veikė trumpai ir neefektyviai. Ji baigė darbą 1787 m. pabaigoje. Komisijos veikla išjudino įsisenėjusias miesto problemas, palietė jautrius nuosavybės, mokesčių ir finansų klausimus, todėl sulaukė nepasitenkinimo iš Lydos magistrato ir miesto gyventojų. Panaikintos Lydos Geros tvarkos komisijos dokumentai buvo perduoti 1789 m. įsteigtai ir vykdyusiai panašias funkcijas Lydos tvarkomajai civilinei-karinei komisijai.¹⁰

LVIA fondo Nr. 182 (SA) byloje be Geros tvarkos komisijos narių dažnai minimi ir įvairūs Lydos miesto savivaldos institucijų pareigūnai. Taip 1786 m. sausio 7 d. į miesto tarybą (magistratą) burmistru buvo išrinktas Jonas Zienkevičius, tarėjais Kazimieras Skorobogatas ir Andrius Zdanovičius, suolininkais Jokūbas Gornevičius ir Tadas Jodka. Po priesaikos jų įgaliojimus patvirtino Lydos seniūnas Ignotas Scipijonas del Kampas, o patvirtinimo aktą pasirašė lentvaitis Jurgis Kulieša ir raštininkas Ignas Jočas.¹¹

1789 m. kovo mėn. įvyko sekantys Lydos magistrato rinkimai. Burmistru išrinktas Kazimieras Moskalevičius, tarėjais Andrius Zdanovičius ir Kazimieras Bruneika, suolininkais Juozas Kučinskis ir Steponas Kudrovskis. Vaitais Lydoje 1789-1801 m. laikotarpiu buvo Adomas Korkutis, Ignas Volskis, Baltramiejus Moskalevičius.¹²

1795 m. padalinus Abiejų Tautų Respubliką (ATR) Lyda įėjo į Rusijos imperijos sudėtį. Jos magistratas caro valdžios nebuvo panaikintas ir toliau tęsė savo veiklą iki pat 1866 m. Nuo 1801 m. Lyda tapo Gardino gubernijos apskrities centru, o nuo 1842 m. Vilniaus gubernijos Lydos apskrities sostine.¹³ ATR laikotarpio Lydos magdeburgijos (magistrato ir magdeburginio teismo) bylos iki XIX a. vid. buvo saugomos rotušėje, kurioje buvo įrengtas miesto archyvas.

⁹ LVIA, F. 182 (SA) Ap. 1, B. 1 (Gor. Nr. 18533), l. 1-2v.

¹⁰ SROGOSZ, Tadeusz; *Geneza i funkcjonowanie komisji dobrego porządku// Studia z dziejów państwa polskiego*, Łódź, 1995, p. 152-163.

¹¹ LVIA, F. 182 (SA) Ap. 1, B. 1 (Gor. Nr. 18533), l. 82.

¹² LVIA, F. 182 (SA) Ap. 1, B. 1 (Gor. Nr. 18533), l. 1-82.

¹³ Lida//Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich – Warszawa, 1884, T. V. p. 215.

II. DOKUMENTŲ SUTVARKYMAS

Bendrosios žinios apie fondo dokumentus

1852 m. balandžio 2 d. Rusijos imperatorius Nikolajus I paskelbė įsaką „dėl vakarinių gubernijų centrinių senųjų aktų archyvų Kijeve, Vitebske ir Vilniuje įsteigimo.“¹⁴ Remiantis šiuo įsaku buvo įsteigtas Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas, kuriame turėjo būti sukaupti visi LDK veikusių įstaigų ir institucijų aktai, surašyti iki 1799 m. Šio archyvo direktoriumi buvo paskirtas Nikita Gorbačevskis. Archyvo išlaidoms iš valstybės išdo buvo skirta 2300 rublių.

Lydos magistratas, kurio žinioje buvo Lydos miesto savivaldos institucijų archyvas 1852 m. rugpjūčio 28 d. pašto siunta perdavė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvui 5 bylas.¹⁵ Visos penkios bylos buvo gautos įrištos su numeruotais lapais, suvarstytos virvele ir patvirtintos Vilniaus ir Gardino gubernijų bei Balstogės srities revizijos komisijos, o taip pat Lydos miesto rotušės smalkos antspaudais.¹⁶

1872 m. buvo išleistas N. Gorbačevskio sudarytas spausdintinis Vilniaus senųjų aktų archyvo bylų inventorinis apyrašas, pavadintas Katalogu, kuriame buvo įrašytos 18243 bylos. Lydos magdeburgijos bylos (5 vienetai) N. Gorbačevskio kataloge sudarė atskirą grupę (Gor. Nr. 5813-5817).¹⁷ Pagal dokumentų pobūdį N. Gorbačevskis visas bylas pavadino magdeburgijos aktų knygomis. Ankstyviausias dokumentas buvo 1696 m., vėlyviausias – 1799 m. Kiekvienai bylai kataloge suteiktas inventorinis numeris, nustatytos chronologinės ribos, nurodytas lapų kiekis.

1906 m. buvo išleistas dalinai pertvarkytas Ivano Sprogio senųjų aktų archyvo katalogas. Šiame kataloge Lydos magdeburgijos bylos taip pat sudarė atskirą grupę (Spr. Nr. 5781-5785), kuriai taip pat priklausė 5 bylos.¹⁸ I. Sprogis šias bylas irgi pavadino Lydos magdeburgijos aktų knygomis. Kiekviena byla gavo naują inventorinį numerį, tiksliau apibrėžtos jos chronologinės ribos ir nurodytas lapų kiekis. I. Sprogio ir N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogais, nepaisant jų neišbaigtumo, plačiai naudojamasi iki šių dienų.

Būtina pažymėti, kad po 1872 m. Vilniaus centrinis senųjų aktų archyvas gavo vieną bylą, kuri buvo pavadinta Lydos miesto manifestų protokolu. Duomenų dėl šios bylos perdavimo datos ir institucijos, kuri ją perdavė archyvui nerasta. Vėliau Lydos miesto manifestų protokolas buvo įrašytas į papildomą rankraštinį N. Gorbačevskio senųjų aktų katalogą, didžiąja dalimi sudarytą iš bylų, į

¹⁴ Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XXVII. – Санкт-Петербург; 1853. с. 228-230.

¹⁵ MIENICKI, Ryszard; *Archiwum Akt Dawnych w Wilnie* – Warszawa, 1923. p. 45.

¹⁶ LVIA, F. 594, Ap. 1. B. 655, l. 8-8v.

¹⁷ ГОРБАЧЕВСКИЙ, Никита; *Каталог древним актовым книгам губерний Виленской, Гродненской, Минской и Ковенской* – Вильна; 1872, p. 193.

¹⁸ *Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг*/ сост. И.Спрогис – Вильна, 1901-1913, p. 211.

archyvą patekusių 1873-1914 m. laikotarpyje, ir neįtrauktų į 1872 m. spausdintinius N. Gorbačevskio ir 1906 m. I. Sprogio katalogus. Papildomame rankraštiname N. Gorbačevskio kataloge ji gavo Nr. 18533. Be bylos numerio ir antraštės kataloge buvo nurodyti lapų kiekis ir dokumentų chronologinės ribos.

XX a. vykę pasauliniai karai ir okupacijos skaudžiai atsiliepė Vilniaus centriniam senųjų aktų archyvu. Jis ne kartą buvo išvežtas į užsienį ir vėl gražintas į Lietuvą. Nemažai bylų dingo arba atsidūrė kitų šalių archyvuose. Taip Lydos magdeburgijos aktų knygos pateko į Minską, kur šiuo metu saugomos Baltarusijos nacionaliniame istorijos archyve ir priklauso fondui Nr. 1718 „Lydos magistratas“.¹⁹

Po antro pasaulinio karo Vilniaus centrinio senųjų aktų archyvo bylos perėjo LTSR centrinio valstybinio archyvo žinion. 1946 m., siekiant įvesti tikslią Lietuvos archyvuose saugomų fondų apskaitą ir kontrolę, Vyriausioji archyvų valdyba prie TSRS vidaus reikalų ministerijos išleido potvarkį, kuriuo LTSR archyvų valdybai nurodoma užregistruoti visus tuo metu buvusius archyvų fondus, suteikiant jiems numerius. Vykdam šį potvarkį, 1951 m. fondui „Lydos tvarkomoji komisija (Boni ordinis)“ buvo suteiktas Nr. 182 (SA). Šį fondą sudarė tik viena byla – tai Lydos miesto manifestų protokolas (bylos Nr. 18533) iš papildomo rankraštinio N. Gorbačevskio katalogo.

1957 m. sausio 1 d. Vilniuje buvo įsteigtas LTSR centrinis valstybinis istorijos archyvas, kuriam iš LTSR centrinio valstybinio archyvo buvo perduoti Senieji aktai, tame tarpe ir fondas Nr. 182 (SA) „Lydos tvarkomoji komisija (Boni ordinis)“. Tuo metu kaip fondo Nr. 182 (SA) apskaitos dokumentas buvo naudojamas N. Gorbačevskio papildomas rankraštinis Senųjų aktų katalogas.

1960 m. gegužės 4 d. aktu fondas Nr. 182 (SA) buvo išbrauktas iš archyvo apskaitos. Tačiau 1976-1798 m. vykdam papildomame rankraštiname N. Gorbačevskio kataloge įrašytų bylų kiekio patikrinimą buvo rasta byla Gor. Nr. 18533. Todėl 1981 m. kovo 20 d. LTSR centrinio valstybinio istorijos archyvo direktijos nutarimu fondas Nr. 182 (SA) „Lydos tvarkomoji komisija (Boni ordinis)“ buvo vėl įtrauktas į archyvo apskaitą.

2024 m. sudarytas naujas fondo Nr. 182 (SA) apyrašas Nr. 1. Tuo pačiu metu senas fondo pavadinimas „Lydos tvarkomoji komisija (Boni ordinis)“ pakeistas nauju „Lydos magdeburginis teismas“.

Po pertvarkymų fondo Nr. 182 (SA) „Lydos magdeburginis teismas“ apyraše Nr. 1 yra vienas apskaitos vienetas.

Iš viso Lydos magdeburginio teismo fonde Nr. 182 (SA) yra 1 (vienas) apskaitos vienetas, kurio chronologinės ribos 1785-1801 m.

¹⁹ www.archives.gov.by/catalogue/31

Magdeburginio teismo einamųjų reikalų (skundų ir pareiškimų) protokolų apyrašas Nr. 1

Iš naujo patyrinti ir pertvarkyti Senuosius aktus imtasi, norint ištaisyti N. Gorbačevskio papildomame rankraštiniame kataloge pastebėtus bylų aprašymo trūkumus ir netikslumus. 2024 m., sudarant fondo Nr. 182 (SA) „Lydos magdeburginis teismas“ apyrašą Nr. 1, buvo atlikti šie darbai:

- 1) bylų kiekio, fizinės būklės patikrinimas;
- 2) bylų priklausymo fondui nustatymas;
- 3) dokumentų tikslių chronologinių ribų nustatymas;
- 4) bylų antraščių lietuvių ir rusų kalbomis sudarymas;
- 5) naujų numerių suteikimas apskaitos vienetams.

Naujai sudarytame fondo Nr. 182 (SA) apyrašo Nr. 1 esanti viena byla gavo naują apskaitos numerį, tačiau šalia lieka nurodytas ir ankstesnis papildomo rankraštinio N. Gorbačevskio katalogo numeris.

Fondo Nr. 182 (SA) apyrašo Nr. 1 bylą Nr. 1 sudaro dviejų skirtingų miesto savivaldos institucijų dokumentai. Tai Lydos magdeburginio teismo ir Lydos Geros tvarkos komisijos (Boni ordinis) einamųjų reikalų arba skundų ir pareiškimų protokolai. Byloje magdeburginio teismo dokumentų chronologinės ribos apima 1785-1801 m., o Geros tvarkos komisijos (Boni ordinis) - laikotarpį nuo 1786 m. rugsėjo 18 d. iki 1787 m. birželio 14 d.

Didžiąją bylos dalį sudaro magdeburginio teismo protokolai, o Geros tvarkos komisijos (Boni ordinis) yra tik keli aktai. Todėl seną fondo pavadinimą „Lydos tvarkomoji komisija (Boni ordinis)“ nutarta pakeisti nauju „Lydos magdeburginis teismas“.

Sudarant naują fondo Nr. 182 (SA) apyrašą Nr. 1 nefondinių bylų jame nerasta. Apyrašo Nr. 1 byla Nr. 1 yra įrišta, jos lapai sunumeruoti. Svarbu pažymėti, kad ši byla rašyta iš abiejų pusių. Apyrašo lentelės pastabų skylyje nurodytos dokumentų datų ribos ir kitos bylos ypatybės. Visi Lydos magdeburginio teismo ir Geros tvarkos komisijos (Boni ordinis) knygoje esantys dokumentai parašyti lenkų kalba. Tvardant pirmą apyrašą, sudaryta nauja bylos antraštė lietuvių ir rusų kalbomis, tiksliau nustatytos bylos chronologinės ribos ir lapų kiekis.

Iš viso į fondo Nr. 182 (SA) Lydos magdeburginio teismo apyrašą Nr. 1 įrašytas 1 apskaitos vienetas, kurio chronologinės ribos 1785-1801 m.

Informacijos ir sklaidos skyriaus
vyriausiasis archyvistas

Aleksandr Baniusevič

ПЕРЕВОД СПРАВКИ ФОНДА № 182 „ЛИДСКИЙ МАГДЕБУРГСКИЙ СУД“

I. ИНФОРМАЦИЯ О ФОНДООБРАЗОВАТЕЛЕ

В Великом Княжестве Литовском (далее ВКЛ) самоуправление имели только города, получившие Магдебургское право. Его основу составлял сборник германского феодального права, сложившийся в XIII в. в г. Магдебург, ещё называемый „Саксонским зеркалом“ на латинском яз. *Speculum Saxonicum*. Магдебургское право стало образцом для образования самоуправлений большинства городов Польши и ВКЛ. Это право давало горожанам некоторую независимость от власти короля, церковных и светских феодалов, отпускало их от несения крестьянских повинностей, предоставляло возможность выбирать городские советы (магистраты), а ремесленникам и купцам создавать профессиональные организации и объединения – цехи и гильдии.

По мнению некоторых исследователей, Лида была основана около 1180 г. Название города, предположительно, произошло от слова *lydimas*, что в переводе с литовского языка означает вырубка, участок раскорчёванный от леса. С середины XIII в. по 1795 г. Лида принадлежала ВКЛ.

По указанию великого князя литовского Гедимина в 1323-1328 гг. здесь на насыпном песчаном холме был сооружён каменный замок, имевший форму неправильного четырёхугольника с двумя угловыми башнями, предназначенный для защиты от нападений ордена крестоносцев и татар. С 1413 г. Лида входила в состав Виленского воеводства, а с 1568 г. стала центром Лидского повета. Вначале, когда Лида ещё неимела прав городского самоуправления, она была владением великого князя, которое управляли назначаемые государем старосты.

17 сентября 1590 г. польский король и великий князь литовский Сигизмунд III Ваза своей привилегией пожаловал Лиде Магдебургское право и герб с изображением льва и двумя перекрещёнными над ним золотыми ключами. В 1611 г. король подтверждает Лиде право проводить еженедельные субботние торги и ежегодно две ярмарки: первую - в мае или июне, вторую – в сентябре.

Согласно привилегии с 1590 г. лидские мещане освобождались от всех повинностей, которые противоречат магдебургскому праву. Они подчинялись только войту и городским властям (магистрату). Войт (на латинском яз. *advocatus*; на польском яз. *wójt*) являлся высшим чином городского самоуправления. Его, по устоявшемуся в ВКЛ порядке, назначал великий князь. Войт имел полномочия городского судьи. Он был председателем войтовско-лавничего

суда, в который, кроме войта, входили его заместитель лантвойт и выбираемые мещанами лавники.

Лавниками (на латинском яз. *scabinus*; на польском яз. *radca*) могли быть только мещане, знающие нормы магдебургского права и умеющие их применять в реальной судебной практике, поэтому войтовско-лавничий суд ещё часто называют магдебургским судом.

Войтовско-лавничий суд рассматривал уголовные дела мещан, которым принадлежали тяжкие криминальные преступления: кражи, драки, ограбления, изнасилования, убийства младенцев и взрослых людей и др.

Городской совет (магистрат) являлся главной институцией городского самоуправления Лиды. Членов магистрата: бурмистра (на польском яз. *burmistrz*) и радцев или заседателей (на польском яз. *radca*) из нескольких кандидатов, предлагаемых мещанами, выбирал староста. Бурмистр с радцами заседали в ратуше, а также выполняли судебные функции. Бургомисторско-радецкий суд рассматривал гражданские дела о подтверждении актов купли-продажи, духовных завещаний, дарственных записей, долговых обязательств, заключения торговых сделок и пр.

Ратуша – это здание, где находились учреждения городского самоуправления. В его помещениях проходили заседания войтовско-лавничего и бургомисторско-радецкого судов, работали их канцелярии, находились казначейство, архив, тюрьма, а также здесь хранилась городская печать.

Из рукописных источников XVII г. известно, что г. Лида в древности состоял из нескольких частей: замка, великокняжеского двора, собственно самого города и его предместья - Заречья. Каменный замок в Лиде был расположен на возвышенности, окруженной с трёх сторон водою реки Лидеи и ручья Каменки. С четвёртой стороны замок опоясывал глубокий ров, через который был перекинут подъемный мост. Жители Лиды и окрестных местностей во время вражеских нашествий укрывались в замке, в нём были устроены склады, где хранились оружие, продовольствие, фураж и др. В 1568 г. в одной из замковых башен заседал Лидский земский суд, проходили собрания сеймиков поветовой шляхты, находились канцелярия земского суда и тюрьма. В 1638 г. польский король и великий князь литовский Владислав Ваза разрешил в Лидском замке при стене устроить каменный погреб для хранения актовых книг Лидского земского суда.

Великокняжеский двор или замковый фольварк в XVII в. находился возле ручья Каменки. Инвентарь 1680 г. упоминает водяную мельницу, принадлежащую замковому фольварку и расположенную на реке Лидея.

Сам город был расположен только с одной стороны от замка. В XVII в. город имел рыночную площадь с деревянной ратушей, а также четыре улицы: Виленскую, Замковую,

Каменскую и Кривую. Известно, что в 1788 г. король Станислав Август подарил Лиде участок для постройки новой ратуши. Вскоре, на рыночной площади вместо деревянной была сооружена двухэтажная каменная ратуша, украшенная портиком с колоннами.

В 1672 г. в Лиде был построен кармелитский, а в 1757 г. пиарский монастырь. В 1756 г. возле городской рыночной площади была учреждена пиарская коллегия (школа), имевшая большой внутренний двор. На средства города при местном Римско-католическом приходском костёле был открыт приют для бедных, а в предместьи Лиды – Заречьи открыта общественная баня с парикмахерской.

Вся территория города была поделена на участки, на которых стояли деревянные избы с хозяйственными постройками горожан. За пользование городской землей местные жители ежегодно платили налоги, которые собирал войт и передавал Лидскому старосте. Известно, что в XVI в. город ежегодно в казну уплачивал 10 коп литовских грошей. С каждой налоговой квитанции 6 грошей шли на городские нужды: постройку и ремонт мостов, дорог, улиц, ратуши, школы и пр.

В Лиде ремёсла и торговля были развиты сравнительно слабо. В документах XVII в. здесь упоминаются только несколько пивоварен, действовавших в замковом фольварке, костельном фольварке в Новосёлках и в некоторых домах горожан. Известно, что городе работали кузнецы, кожевники и мясники.

С первой половины XV в. имеются сведения о действовавших в Лиде корчмах, в которых продавали хмельной мёд, пиво и водку. Например, в 1680 г. в городе было 19 корчем, из которых 10 содержались христианами, в том числе одна бурмистром Яном Омановичем и 9 – евреями.

Во второй половине XVII в. в Лиде произошел резкий экономический спад. Этому в большой мере способствовали кровопролитные войны, голод и эпидемии. В 1655 г. казацкие отряды Ивана Золотаренки опустошили город и его окрестности. В 1656 г. случился великий голод, а в 1657 г. здесь свирепствовала эпидемия чумы, сильно сократившая население Лиды. В 1659 г. русское войско под началом князя Никиты Хованского после продолжительной осады взяли замок, а город разграбили и сожгли. В 1676 г. неоправившаяся от бед и невзгод Лида королевской привилегией была освобождена от налогов и повинностей.

Во время Северной войны 1700-1721 гг. Лиду трижды занимала шведская армия, которая грабила и жгла город. Городское хозяйство постепенно было восстановлено только к середине XVIII в.

Во второй половине XVIII в. стало заметным социально-экономическое отставание городов Речи Посполитой от уровня городов в Западной Европе. Их упадок вынуждал власть приступить к конкретным действиям. Много городов, особенно таких небольших как Лида,

были слабо развиты, в них нехватало порядка, а их коммунальное хозяйство требовало незамедлительных преобразований.

Вначале правления короля Станислава Августа Понятовского было решено создать специальные комиссии, выполнявшие полицейские функции, которым был поручен контроль за деятельностью учреждений городских самоуправлений и дано право перенять у них часть функций управления городским хозяйством. 1 июня 1765 г. в Варшаве была учреждена первая в Речи Посполитой полицейская институция, которая была названа Порядковой комиссией (*Boni ordinis*), а в современной научной литературе именуемая комиссией Доброго порядка (*Boni ordinis*).

По закону комиссиям Доброго порядка было поручено: контроль за деятельностью учреждений городского самоуправления и упорядочение их документов (привилегии, акты о праве собственности, права юрисдик); составление планов городов и инвентарей; рассмотрение споров между горожанами и судебных дел между городским обществом и магистратом; регулирование городских доходов и расходов; присмотр за соблюдением порядка (ремонт улиц и запущенных домов, вывоз мусора, противопожарная безопасность, контроль строительных работ и др.). Комиссии были локального характера, которые с разрешения центральных властей создавались отдельно для каждого города.

Комиссии Доброго порядка (*Boni ordinis*) в ВКЛ появились намного позже. Точно, когда они были образованы и начали свою деятельность, неизвестно. По закону 1776 г. для части небольших городов ВКЛ магдебургское право было упразднено. Его сохранили только 11 государственных и королевских городов: Вильно, Гродно, Ковно, Минск, Брест, Новогрудок, Пинск, Троки, Лида, Волковыск и Мозырь. Из них, только Гродно, Ковно, Минск, Брест и Лида создали свои комиссии Доброго порядка (*Boni ordinis*), но исследований, касающихся их деятельности, не имеется.

В Литве учреждение комиссий было поручено подканцлеру литовскому Иоахиму Литовору Хрептовичу, а их создание и комиссаров именем короля утверждал Постоянный Совет Речи Посполитой. С 1776 г. все комиссии Доброго порядка были подчинены департаменту Полиции Постоянного Совета. Комиссарами могли быть только дворяне. Их число в разных местах было неодинаковым. Например, комиссия Доброго порядка г. Ковно состояла из 7 комиссаров, старший среди которых назывался президентом.

Комиссары должны были собираться на заседания в городской ратуше или в каком другом подходящем помещении и решать городские дела. На заседании было обязательно участие не менее 3 комиссаров. Решения принимались большинством голосов. За работу комиссарам жалованье не было предусмотрено, как было объяснено департаментом Полиции

в донесении Постоянному Совету, что „комиссарам вполне хватает благодарности за службу и доверие“. Зарплату платили только служащим канцелярии.

Данных о деятельности комиссии Доброго порядка (*Boni ordinis*) в г. Лида, из-за почти несохранившихся документов этой институции, имеется очень немного. Точно известно, что комиссия в городе была создана благодаря инициативе лидского старосты Игнация Сципио дель Кампо (*Ignacy del Campo Scipion*). Решения этого старосты часто расходились с желаниями жителей Лиды. Так в 1793 г. лидские горожане жаловались, что „староста Игнаций Сципио дель Кампо, как бы стремясь навести порядок в городе, учредил комиссию Доброго порядка и этим действием сильно увеличил городские расходы, обременяя город долгом в 1000 злотых, проценты от которого приходится платить до сих пор“.

Согласно данным одних источников, комиссия Доброго порядка в Лиде была образована в 1784 г., в других источниках имеются сведения, что она начала свою деятельность в 1786 г. В Литовском государственном историческом архиве в фонде № 182 хранится одно дело, большая часть которого состоит из документов Лидского магдебургского суда, но в нём также имеются и несколько актов Лидской комиссии Доброго порядка (*Boni ordinis*).

В документах Лидской комиссии Доброго порядка (*Boni ordinis*) упоминаются её чиновники: председательствующий комиссар Игнаций Сципио дель Кампо, второй комиссар - бывший бурмистр Казимир Москалевич, третий комиссар - регент лидского земского суда Ежи Адамович, одновременно исполнявший должность писаря комиссии. В документах этого учреждения также упоминается инстигатор (прокурор) Балтрмей Семёнович.

Комиссия Доброго порядка в Лиде работала короткое время и неэффективно. Она закончила свою работу в конце 1787 г. Деятельность комиссии затронула застарелые городские проблемы, касалась чутких вопросов собственности, налогов и финансов, поэтому вызвала недовольство у Лидского магистрата и жителей города. Документы упразднённой комиссии Доброго порядка в Лиде были переданы учрежденной в 1789 г. и выполнявшей похожие функции Лидской порядковой гражданско-военной комиссии.

В деле фонда № 182 принадлежащего Литовскому государственному историческому архиву, кроме членов комиссии Доброго порядка, часто упоминаются должностные лица институций лидского городского самоуправления. Так 7 января 1786 г. в городской совет (магистрат) были избраны: на должность бургомистра Ян Зенкевич, радцев Казимир Скоробогаты и Анджей Зданович, лавников Якуб Горневич и Тадеуш Иодко. После принятия ими присяги их полномочия подтвердил лидский староста Игнаций Сципио дель Кампо, а акт подтверждения подписали лантвойт Ежи Кулешо и писарь Игнаций Иоч.

В марте 1789 г. прошли следующие выборы в Лидский магистрат. Бургомистром был избран Казимир Москалевич, радцами Анджей Зданович и Казимир Бурнейко, лавниками Юзеф Кучинский и Стефан Кудровский. В течении 1789-1801 гг. войтами Лиды были Адам Коркуць, Игнаций Вольский, Балтроем Москалевич.

После раздела в 1795 г. Речи Посполитой Лида вошла в состав Российской империи. Царской властью её магистрат не был упразднён и продолжил свою деятельность до 1866 г. С 1801 г. Лида стала уездным центром Гродненской губернии, а с 1842 г. столицей Лидского уезда Виленской губернии. Дела Лидского магдебургии (магистрата и магдебургского суда) времён Речи Посполитой до середины XIX в. хранились в ратуше, в которой размещался городской архив.

II. СОЗДАНИЕ ФОНДА И ЕГО СТРУКТУРА

Сведения о фонде

2 апреля 1852 г. император России Николай I издал указ „об учреждении в Киеве, Витебске и Вильно центральных архивов древних актов“. Согласно этому указу, в Виленском центральном архиве древних актов, которое курировало министерство народного просвещения Российской империи должны были быть собраны все документы, составленные до 1799 г. Директором архива был назначен Никита Горбачевский. Для нужд учреждения из государственной казны выделено 2300 рублей.

28 августа 1852 г. Лидский магистрат, в ведении которого находился архив институций Лидского городского самоуправления, почтовой посылкой передал Виленскому центральному архиву древних актов 5 дел. Все пять дел были получены в переплёте, с пронумерованными и пронитурованными листами и подтверждены сургучёвыми печатями ревизионной комиссии Виленской, Гродненской губерний и Белостокской области, а также Лидской городской ратуши.

В 1872 г. Н. Горбачевским была издана опись-каталог дел, находящихся в Виленском центральном архиве древних актов. В него были внесены 18243 дела. Лидская магдебургия в каталоге проходила как отдельная группа дел, имевшая 5 единиц (Гор. № 5813-5817). Н. Горбачевский все дела в каталоге назвал актовыми книгами Лидской магдебургии. Самым древним являлся документ с 1696 г., самым поздним с 1799 г. Каждое дело получило инвентарный номер, были указаны хронологические рамки документов и количество листов.

В 1906 г. был издан частично усовершенствованный каталог древних актов Ивана Спрогиса, в котором Лидская магдебургия также проходила как отдельная группа дел, имевшая 5 единиц (Спр. № 5781-5785). И. Спрогис все дела по типу документов также назвал

актовыми книгами Лидской магдебургии. Каждое дело получило новый инвентарный номер, точнее были указаны хронологические рамки документов и количество листов. Каталоги Н. Горбачевского и И. Спрогиса, несмотря на их недостатки, широко вошли в научный оборот.

Важно отметить, что после 1872 г. Виленскому центральному архиву древних актов было передано одно дело, которое названо протоколом манифестов г. Лиды. Сведений о дате передачи этого дела и институции, которое его передала архиву, не найдено. Позже протокол манифестов г. Лиды был внесён в дополнительный рукописный каталог древних актов Н. Горбачевского, который в большинстве состоял из дел, попавших в архив в течении 1873-1914 гг. и не вошедших в печатные каталоги Н. Горбачевского и И. Спрогиса. В дополнительном рукописном каталоге древних актов Н. Горбачевского дело получило инвентарный номер (Гор. № 18533). Кроме номера и заголовка дела, в каталоге были указаны количество листов и хронологические рамки документов.

В XX в. прошедшие мировые войны и оккупации болезненно отозвались на судьбе Виленского центрального архива древних актов. Он несколько раз был вывезен за границу и снова возвращён в Литву. Немало дел потерялось или оказалось в архивах соседних государств. Так актовые книги Лидской магдебургии попали в Минск, где в настоящее время хранятся в Национальном историческом архиве Беларуси и принадлежат фонду № 1718 „Лидский магистрат“.

После второй мировой войны дела Виленского центрального архива древних актов перешли в ведение центрального государственного архива Лит.ССР. В 1946 г. Архивное управление Лит.ССР получило указание Главного Архивного управления при МВД СССР о взятии всех архивных фондов на учёт и присвоении им номеров. Выполняя это указание, в 1951 г. фонду „Лидская порядковая комиссия (Bonі ordinis)“ был присвоен № 182. В этом фонде было только одно дело - протокол манифестов г. Лиды (дело № 18533) из дополнительного рукописного каталога Н. Горбачевского.

1 января 1957 г. в Вильнюсе был учрежден центральный государственный исторический архив Лит.ССР, в который из центрального государственного архива были переданы Древние акты, в том числе и фонд „Лидская порядковая комиссия (Bonі ordinis)“. В то время как учётный документ фонда № 182 использовался. дополнительный рукописный каталог древних актов Н. Горбачевского.

По акту от 4 мая 1960 г. фонд № 182 был снят с архивного учёта. Но в 1976-1978 гг в ходе проверки наличия дел, принадлежащих дополнительному рукописному каталогу Н. Горбачевского было обнаружено одно дело (Гор. № 18533). Поэтому согласно решения дирекции центрального государственного исторического архива Лит.ССР от 20 марта 1981 г.

фонд № 182 „Лидская порядковая комиссия (Boni ordinis)“ был снова поставлен на архивный учёт.

В 2024 г. была составлена новая опись № 1 фонда № 182. В тоже самое время старое название фонда „Лидская порядковая комиссия (Boni ordinis)“ изменено на „Лидский магдебургский суд“.

В новосоставленной описи № 1 фонда № 182 „Лидский магдебургский суд“ учтена 1 (одна) единица хранения.

Итого в фонде № 182 „Лидский магдебургский суд“ имеется 1 (одна) единица хранения, хронологические рамки которой охватывают 1785-1801 гг.

Первая опись фонда № 182 „Лидский магдебургский суд“

Недостатки и неточности в описании дел дополнительного рукописного каталога Н. Горбачевского явились стимулом для исследований Древних актов. При составлении в 2024 г. новой описи № 1 фонда № 182 „Лидский магдебургский суд“ были проведены следующие работы:

1. проверка наличия и физического состояния дел;
2. фондирование;
3. уточнение хронологических рамок документов;
4. составление заголовков дел на литовском и русском языках;
5. перешифровка дел.

В результате проверки установлено, что в первой описи фонда № 182 „Лидский магдебургский суд“ имеется в наличии 1 (одно) дело. Это дело в новосоставленной описи № 1 получило новый инвентарный номер, но рядом указан и старый шифр дополнительного рукописного каталога Н. Горбачевского.

Дело № 1 описи № 1 фонда № 182 состоит из документов двух разных институций городского самоуправления. Это поточные протоколы или протоколы жалоб и заявлений Лидского магдебургского суда и Лидской комиссии Доброго порядка (Boni ordinis). Хронологические рамки документов магдебургского суда охватывают 1785-1801 гг., а комиссии Доброго порядка (Boni ordinis) с 18 сентября 1786 г. по 14 июня 1787 г.

Принимая во внимание, что большая часть документов дела состоит из протоколов магдебургского суда, а актов комиссии Доброго порядка в нём только несколько, решено старое название фонда „Лидская порядковая комиссия (Бони ординис)“ изменить на „Лидский магдебургский суд“.

При составлении описи № 1 фонда № 182 нефондовых дел в ней обнаружено. Дело № 1 описи № 1 имеет переплёт, его листы пронумерованы. Важно отметить, что дело писано с обеих сторон. Особенности дат документов и физического состояния дела указаны в таблице первой описи, в колонке „примечания“. Все документы в деле Лидского магдебургского суда и комиссии Доброго порядка (Bonі ordinis) написаны на польском языке. В новой описи № 1 также составлены новые заголовки дел на литовском и русском языках, точнее указаны хронологические рамки документов и количество листов.

Всего в описи № 1 фонда № 182 „Лидский магдебургский суд“ имеется 1 (одна) единица хранения, хронологические рамки которой 1785-1801 гг.

Отдел распространения информации

Старший архивист

Александр Банюсевич

